

בס"ד. שיחת ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשי"א.

בלתי מוגה

א. התחלת פרשתנו היא בהמשך לפרשה שלפנ"ז (פרשת שמות), סיומה¹ בקושיית משה רבינו להקב"ה: "למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתיני²", ובהמשך לזה באה תשובתו של הקב"ה למשה בהתחלת פרשתנו³: "וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם וגו' לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו' וידעתם כי אני הוי'".

ומבואר בתורה־אור⁴ שבמתן־תורה נתגלה שם הוי' (שלא נתגלה להאבות), ובכדי שיוכל להיות גילוי זה — "וידעתם כי אני הוי'" — הוצרכה להיות ההכנה דגלות מצרים, "הרעות לעם הזה".

ומסיים שם⁵, שזהו גם הטעם לאריכות גלות האחרון — שזוהי ההכנה להגילויים דלעתיד לבוא⁶.

ב. והנה, כל ענין בתורה הוא אמיתי ונצחי. ומזה מובן, שקושיא בתורה, אף שיש עלי' תירוץ, מ"מ, נשאר מקום להקושיא.

— וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם בהתוועדות של חג השבועות⁷, אודות הקושיא שבתורת חסידות⁸, למה לא קבעו שמחת־תורה בחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", שכיון שקושיא זו נכתבה בתורה, הרי, הגם שיש על זה תירוץ, מ"מ, יש עדיין נתינת מקום לומר ששמח"ת יהי' בחג השבועות. —

וכמו"כ בנדו"ד: כיון שהקושיא "למה הרעות גו'" כתובה בתורה,

(5) שם, ד. וראה גם שם ר"פ שמות (מט), (א).

(6) שאז יהי' גילוי פנימיות התורה, טעמי תורה (מהנחה בלתי מוגה).

(7) סה"ש תש"ב ריש ע' 125.

(8) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 56; תרצ"ו ע' 41. וש"נ.

(1) מכאן עד סוף ס"ז הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ס"ע 115 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ה, כב.

(3) ו, ב"ז.

(4) פרשתנו נו, סע"א ואילך.

הרי, גם לאחרי התירוץ ד"וארא גו", יש עדיין מקום להטענה "למה הרעות".

ג. אחד הטעמים על זה:

אף שיש הכרח בשעבוד הגלות כיון שזהו הכנה להגילויים דלעתיד, מ"מ, יכולים להחליף זאת בשעבוד רוחני.

וכמבואר בתו"א⁹ כל פרטי השעבוד ד"וימרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה"¹⁰ — ברוחניות: "וימרו את חייהם היא התורה כי היא חיינו, בעבודה קשה דא קושיא, בחומר דא קל וחומר, ובכל עבודה בשדה דא ברייתא, ובלבנים דא ליבון הלכתא"¹¹, עיי"ש באריכות.

ד. כשם שענין הגלות כפשוטו יכולים להחליף על ענינים ברוחניות, כמו"כ גם יגיעת וטרדת הפרנסה (שזהו עיקר ענין הגלות¹²), יכולים להחליף ביגיעה וטרדה בתורה¹³.

עיקר טרדת הפרנסה היא — רבות מחשבות בלב איש¹⁴, עד שאינו יודע כיצד לעשות. וענין זה יכולים להחליף על יגיעה וטרדה בתורה — לייגע את עצמו בתורה, עד שתהי' אצלו סברא לכאן וסברא לכאן, ולא יוכל להכריע ביניהם, שזה מייגע ומטריד ביותר¹⁵.

— הגאון הרגצ'ובי¹⁶ אמר פעם, שאצלו היום הכי קשה בשבוע הוא יום השבת. באמצע השבוע, כשנעשית אצלו תוקף נביעת השכל

— "בינה ציירא ציורים" (ראה זהר ח"א כ, ב.

ח"ב עג, ב ואילך. סה"מ תש"י ס"ע 15).

שמציירת ציורים שונים בנקודת ההשכלה, ועד שמצד ריבוי הסברות ביותר יכול לאבד

את נקודת ההשכלה, כמשל נהר גדול שמימיו

זורמים במרוצה גדולה ושוטפים הכל; ודעת

— יש בו הכח להחליט ולהכריע ולבוא אל

הסברא האמיתית (ראה סה"מ עת"ר ע' קיב

ואילך. תרפ"ד ע' קלח ואילך), אבל בשביל

זה יש צורך ביגיעה גדולה ביותר, כמבואר

בחסידות (המשך תרס"ו ע' עח ואילך.

ובכ"מ) בפירוש המאמר (זח"א קל, ב) "אינון

דדחקין למלה דחוכמתא" (מהנחה בלתי

מוגה).

16 ראה אודותיו — סה"ש תרפ"ה ע' 70

הערה 7.

9 ר"פ שמות.

10 שמות א, יד.

11 ראה זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א

(ברע"מ).

12 תו"א נח ת, ד.

13 ולהעיר גם ממאד"ל (אבות פ"ג

מ"ה) "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין

ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ": "עול" —

מוכרח להיות, כיון ש"אדם לעמל יולד"

(איוב ה, ז. וראה סנהדרין צט, ב), אבל,

הברירה בידו לקבל על עצמו (ע"פ תורה)

"עול מלכות ועול דרך ארץ", או לקבל על

עצמו "עול תורה", שאז, "מעבירין ממנו עול

מלכות ועול דרך ארץ" (מהנחה בלתי מוגה).

14 ד"ה מים רבים תרל"ו בתחלתו.

15 וזהו החילוק שבין בינה לדעת: בינה

ביותר, ונופלים סברות לכאן וסברות לכאן, יש לו עצה — כתיבה, כיון שאותיות הכתב מגבילים את נביעת השכל, ואז נקל יותר להכריע. משא"כ בשבת, כיון שאין עצה זו, מוכרח הוא להתייגע ביותר, עד שיכול להכריע.

ועד"ז מסופר¹⁷, שכאשר אדמו"ר האמצעי הי' אומר חסידות הי' שקט מוחלט¹⁸, ואעפ"כ הי' אומר לפעמים (בשעת אמירת חסידות): "שא' שא'". והסביר אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שהי' זה כדי להשקיט את נביעת השכל מהמוח.

ולכאורה, מהו הצורך להשקיט את נביעת המוחין?

ויובן ע"פ האמור לעיל — כיון שמצד נביעת המוחין קשה לעצור ולהכריע בהחלט. תיכף באה העמקה יתרה שמביאה סברא הפכית — כהסגנון הרגיל במאמרי אדמו"ר האמצעי: "דלא כנ"ל".

ה. והנה, אחד הענינים העיקריים דשעבוד מצרים¹⁹ הוא — "עבודת פרך".

הפירוש דעבודת פרך הוא — כדאיתא בגמרא²⁰ "שהיו מחליפין .. מלאכת נשים לאנשים", "וזה היא קשה שלא היו רגילין בכך".

וגם הענין דעבודת פרך — צריכים להחליף שתהי' ברוחניות, היינו, שהעבודה בתורה ומצוות צריכה להיות יותר מרגילותו.

וכשם שבעבודת פרך בגשמיות הנה מלאכת נשים קלה ממלאכת אנשים, שהרי "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"²¹, ומ"מ, כיון שלא רגילין בה, הרי זו עבודת פרך — כך גם ברוחניות, העבודה עצמה יכולה להיות דבר קטן ("א' קלייניקייט"), אבל כיון שבשבילה צריך לשנות את רגילותו, הרי זה תחליף לעבודת פרך בגשמיות.

הייבנטאָל, ועבר סמוך לחצירו של אדמו"ר האמצעי בעת אמירת חסידות, ובראותו את ריבוי האנשים העומדים בשקט מוחלט וללא תנועה כו', התפלא מאד על היכולת לרתק ("נעמען") אנשים רבים כל כך (מהנחה בלתי מוגה).

19) שע"ז זכו למ"ת, ודוגמתו בשעבוד דגלות האחרון שע"ז זוכים לגילויים דלעתיד (מהנחה בלתי מוגה).

20) סוטה יא, ריש ע"ב ובפרש"י.

21) יבמות סה, ב.

17) סה"ש תרצ"ז ע' 163. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ד אדר שני).

18) עד כדי כך, שבין כל הקהל הגדול שהי' נוכח בעת אמירת חסידות לא נשמע אפילו קול שיעול, כיחה וניעה כו', גם אצל אלה שהיו רגילים להשתעל מצד מצב בריאותם; הקול היחידי שנשמע הי' קול המאמר-חסידות, שחדר את כולם ("עס האָט אַלעמען דורכגענומען"), הן אלה שהבינו את המאמר, והן אלה שלא הבינו את המאמר.

פעם ביקר בלויבאָוויטש ה"אינספּעקטאָר"

וכמבואר בתניא²² הטעם לדברי הגמרא²³ שהשונה פרקו מאה פעמים לבד נקרא "לא עבדו"²⁴, והשונה פרקו מאה פעמים ואחד "עובד אלקים"²⁵ — שאף שאין זה אלא יתרון של פעם אחת, מ"מ, כיון שיש בזה שינוי הטבע, "משום שבימיהם היתה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים", לכן נקרא "עובד אלקים" (ועי"ז מגיע בבחינת היחידה שבנפש: מאה פעמים — עשר כחות הכלולים בעשר, מאה פעמים ואחד — בחינת יחידה, שענינה למעלה הוא בחינת הכתר²⁵).

ו. ועוד פרט בזה:

לא זו בלבד שגם ע"י עבודה קלה, להיותה שינוי רגילותו, הרי היא תחליף לעבוד פרך בגשמיות, והוא נקרא "עובד אלקים", אלא יתירה מזה, שגם כאשר שינוי הרגילות הנ"ל אינו בפנימיות, היינו, שבפנימיות נשאר ברגילותו הקודמת, ואין זה אלא שכופה את עצמו בעל כרחו — גם אז יש לו המעלה ד"עובד אלקים" וטעם הדבר — כיון שפנימיות הרצון של איש ישראל הוא טוב, אלא שהיצה"ר אנסו, ועל זה מספיקה גם הכפי' בעל כרחו²⁶.

ז. עפ"ז יובן גם שרבינו הזקן מביא בתניא את משל הגמרא "משוק של חמרים שנשכרים לעשר פרסי בזוזא ולאחד עשר פרסי בתרי זוזי מפני שהוא יותר מרגילותם":

לכאורה אינו מובן: למה צריך להביא בתניא את משל ה"חמרים" — הי' לו להביא רק את דברי הגמרא במעלת השונה פרקו מאה פעמים ואחד? ועכצ"ל, שגם משל ה"חמרים" נוגע להבנת ענין שינוי הרגילות המבואר בתניא.

ויובן בהקדים הידוע, שבמשל שכתורה, כל פרטי המשל מתאימים לנמשל, כי המשל נשתלשל מהנמשל, ובמילא מוכרחים להתאים כל הפרטים²⁷.

וכמו"כ בהנ"ל: "חמור" — נקרא הגוף. ודורשים מיהודי "עזוב תעזוב עמו"²⁸, היינו, שלא להסתפק בעבודה השייכת לנשמה בלבד, אלא לברר גם את הגוף.

(27) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה סט"ז (לעיל ס"ע 26). וש"נ.
(28) משפטים כג, ה. וראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט). וראה גם שיחת ש"פ חיי שרה ס"ט (לעיל ע' 88).

(22) פרק טו.
(23) חגיגה ט, ב.
(24) מלאכי ג, יח.
(25) ראה לקו"ת פ' ראה כב, ג. וש"נ.
(26) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

ושני אופנים בזה:

א) לפעול על הגוף שיחדל להיות חמור ("מאָכן דעם גוף אויס חמור"), לעשותו "מְדַבֵּר" — אתהפכא.

— ידוע הסיפור²⁹, שבשעה שרבינו הזקן עמד לנסוע ממעזריטש לביתו, הלך הרה"ק הרב המלאך (בנו של המגיד ממעזריטש) ללוותו, ואמר המלאך לבעל-העגלה: יש להצליף בסוסים ("מ'דאַרף שמייסן די פערד") שיחדלו להיות סוסים ("די פערד זאָלן ווערן אויס פערד"), ועוד נוסח: שהסוסים ידעו שהם סוסים ("די פערד זאָלן וויסן אַז זיי זיינען פערד"). ואמר רבינו הזקן, שניתוספה אצלו דרך בעבודת ה', ודחה את נסיעתו, ונשאר עוד משך זמן במעזריטש. —

ב) בהיותו במהותו כמו שהוא, יכפה את עצמו וישנה את רגילותו — אתכפיא. וגם ע"י האופן דאתכפיא, נקרא "עובד אלקים".

וענין זה מרומז בפרטי המשל משוק של חמרים:

את החמור — לא קנה, היינו, שהחמור לא נעשה שלו (ובנמשל הו"ע אתהפכא), אלא רק שכרו, והיינו, שהחמור נשאר ברשותו הקודמת³⁰, ואעפ"כ, אינו מתחשב ברגילותו לילך רק עשר פרסי, אלא עובד עמו יותר מרגילותו.

וכמו"כ ברוחניות, שאף שהגוף הוא במצבו החומרי כמו שהוא, מ"מ, ע"י שכופה את חומר הגוף בעל כרחו עכ"פ, "עובד אלקים".

ה. ובזמנינו זה, עקבתא דמשיחא, מודגש ביותר שהענין דעבודת פרך ברוחניות (שע"י זוכים לגילויים דלעתיד) נעשה ע"י שינוי הרגילות אפילו בעבודה קלה, דבר קטן:

לא תובעים מאתנו "גדולות". — הענינים הגדולים, בירור הניצוצים הגדולים³¹, נפעלו כבר ע"י עבודתם של בני ישראל בדורות הראשונים שהיו בדרגא נעלית יותר,

— ובלשון רש"י בהתחלת פרשתנו: "שדברתי לאבות הראשונים", דיש לומר, שכוונת רש"י בתיבת "הראשונים" (תיבה מיותרת לכאורה) היא לא רק ל"ראשונים" בזמן, אלא גם ל"ראשונים" במעלה, ומצד

29) לקו"ד ח"א ל, א.

30) ולכן פטור השוכר אם מתה מחמת מלאכה, כיון ששכרו רק כדי להשתמש בו למלאכה, אבל לא נכנס לרשותו להתחייב

באחריותו אם ימות מחמת מלאכה (מהנחה בלתי מוגה).

31) ראה תו"א וישב כז, ד.

גודל מעלתם היו יכולים לפעול את הענינים הגדולים, בירור הניצוצים הגדולים —

ואילו בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא, ועד לעקבתא דעקבתא דמשיחא [שהרי בהעקב גופא ישנו ציור קומה], נשארו רק ענינים קטנים, ניצוצים קטנים³¹ שצריכים לבררם, היינו, שדורשים מאתנו ענינים כאלה שמצד עצמם הם ענינים קלים, אלא, שענינים קלים אלה ניתנו בזמן קשה, מצד גודל ההעלם וההסתר וחושך כפול ומכופל שבעקבתא דמשיחא.

— ענינים שמצד עצמם הם גדולים, מי יודע אם היינו יכולים לפעול בזמן קשה כזה; ולכן השאירו לנו רק ענינים שמצד עצמם הם קלים, אלא שהעבודה בהם היא בזמן קשה.

נשארו רק ענינים קלים, "פכים קטנים" — במכ"ש וק"ו מזה שמצינו ביעקב ש"נשתייר על פכים קטנים וחזר עליהם"³²,

[שהרי "התורה חסה על ממונן של ישראל"³³, אפילו על (פכים קטנים של) כלי חרס, כמ"ש בנגעי בתים³⁴ "וצוה הכהן ופינו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית", "על מה חסה תורה, אם על כלי שטף יטבילם ויטהרו, ואם על אוכלין ומשקין יאכלם בימי טומאתו, הא לא חסה התורה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה³⁵ ולהוסיף, שגם כלי חרס שאין להם טהרה במקוה ראויים לשימוש בימי טומאתו, אלא שאינו יכול להשתמש בהם בימי טהרתו, ובשביל זה בלבד מוצאת התורה עצה לפנות את הבית לפני בוא הכהן],

ומבואר בזה³⁶ שיעקב הי' מוכן לביאת המשיח, אלא שהתעכב הדבר בגלל "פכים קטנים";

ועאכ"כ בזמננו זה, עקבתא דמשיחא, לאחרי ש"כלו כל הקיצין"³⁷, כולל גם הקיצין שנאמרו על כמה שנים בדורות הכי אחרונים,

— הגיע לידי ביכל-חסידות מארץ ישראל, ובא' המאמרים שבו נאמר "קץ" על שנת תרל"ח³⁸. ועד"ז בנוגע לשנת תרס"ו, כפי שסיפר

36) ראה תו"א ר"פ וישלח. תו"ח ס"פ וישלח.

37) סנהדרין צו, ב.

38) ראה מגדל עז (כפ"ח תש"מ) ע' תצט ואילך. וש"נ.

32) חולין צא, סע"א. הובא בפרש"י עה"ת וישלח לב, כה.

33) ר"ה כז, א. וש"נ. וראה כש"ט סרי"ח.

34) מצורע יד, לו.

35) תו"כ ופרש"י עה"פ.

כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁹ שבראש השנה תרס"ו אמר אביו כ"ק אדנ"ע שמתירא משנה זו מפני שיש בה "קץ" (נוסף על היותה מוצאי שנת העיבור⁴⁰) —

ונוסף על כל הקיצין עברו גם את כל הגזירות והשמדות רח"ל — הרי בודאי שהגיע כבר הזמן דביאת המשיח, אלא שצריכים להשלים "פכים קטנים", היינו, ענינים כאלה שהעבודה בהם היא קלה, אלא שיש צורך בשינוי הרגילות.

ט. וענין זה מודגש גם בכך שההכנה לביאת המשיח היא ע"י עבודת התשובה — "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"⁴¹, "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"⁴²:

תשובה — אינה תעניות וסיגופים (או נתינת צדקה תמורת התענית), וגם לא אמירת וידוי, אלא "שיעזוב החוטא חטאו .. ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד"⁴³, וכמ"ש רבינו הזקן באגרת התשובה⁴⁴ ש"מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד .. שיגמור בלבו בלב שלם לכל ישוב עוד לכסלה כו", שענין זה יכול להיות גם ביום השבת, שאסור בתענית ובאמירת וידוי.

ונמצא, שעיקר ענין התשובה הוא שינוי הרגילות, ש"משנה מעשיו"⁴⁵, ועד ש"חטא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים"⁴⁶, כיון ששינה רגילותו לפרוש מהם.

ולכן, בשביל עבודת התשובה אין צורך בריבוי זמן, אלא גם בזמן מועט, וגם בזמן מועט ביותר שאינו מספיק אפילו לאמירת "על חטא" או שאר וידוים, יכולים לעשות תשובה [וכפי שמצינו בכתבת הגט שנותנים זמן מועט לעדים החותמים על הגט להרהר בתשובה⁴⁷], כיון שעיקר התשובה היא שיגמור בלבו כו', וענין זה יכול להיות גם בזמן מועט, "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁴⁸.

44 פרק א.

45 רמב"ם שם ה"ד.

46 שם ספ"ז.

47 ראה רמ"א בסדר הגט ס"ב (שו"ע אה"ע לאחרי סקני"ד).

48 זח"א קטט, סע"א. וראה קידושין מט,

ב.

39 בהוספות לסה"מ תרס"ו בסופן —

(קה"ת, תנש"א) ע' תרפח. וראה מגדל עז שם ע' תצא ואילך. וש"נ.

40 ראה סה"ש תרצ"ז ע' 157. וש"נ.

41 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

42 ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי

שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

43 רמב"ם שם פ"ב ה"ב.

— כ"ק אדנ"ע ביקר פעם במדינת אשכנז (דייטשלאַנד), וקודם נסיעתו משם ליווהו כו"כ מיהודי אשכנז לתחנת הרכבת, ובהתקרב מועד נסיעת הרכבת, באמרם אל הרבי שנשאר עוד רגע אחד לנסיעת הרכבת, נענה הרבי ואמר: ברגע אחד — עוד יכולים לעשות תשובה⁴⁹. אלא, שבזמן מועט זה, "רגעא חדא", צ"ל שינוי הרגילות (ע"ד האמור לעיל שמספיקה גם עבודה קלה, אלא שצ"ל באופן של שינוי הרגילות).

ויש לומר, שמרומז גם בהלשון "בשעתא חדא וברגעא חדא" — ש"ברגעא חדא", זמן מועט, יכול וצריך להיות "שעתא חדא", שעה מלשון הפנה, "איין קער"ס⁵⁰, שזהו תוכן הענין דשינוי הרגילות אפילו בדבר קטן.

* * *

י. האמור לעיל אודות שינוי הרגילות שייך גם בנוגע להתקשרות אל הרבי:

עומדים אנו בסמיכות ליום היאַרצייט, שבו נעשית עלי' גדולה ביותר אצל הרבי, ובמילא, גם אצל המקושרים אליו, כהבטחתו⁵¹ שנשיאי ישראל לא יפרדו מעל צאן מרעיתם.

אלא שלזה צריך הכנה וכלי — עבודת התשובה — שינוי הרגילות, שעיי"ז מתעלים עם הרבי בכל עליותיו, ועוד ועיקר, שזוהי ההכנה לעלי' הכי עיקרית — ביאת המשיח.

יא. ועד"ז בנוגע לקיום ברכותיו והבטחותיו של הרבי, שהכלי לזה הוא שינוי הרגילות — ובהקדמה:

הרבי אמר פעם על עצמו, שתמיד הי' בעל-חוב, אבל, אף פעם לא פשט את הרגל ("ער האָט קיינמאָל ניט באַנקראָטירט")⁵². ולכאורה, הרי זה תרתי דסתרי: כיון שאף פעם לא פשט את הרגל, עכצ"ל ששילם את חובותיו, וא"כ, איך הי' תמיד בעל-חוב? — אלא הפירוש הוא, שאצל הרבי הי' תמיד הסדר שלפני ששילם את החובות הקודמים, לקח על עצמו חובות חדשים, גדולים יותר, מאנשים אחרים,

51) אג"ק שלו ח"א ע' קמא.
52) ראה גם תו"מ ח"א ע' 132.

49) ראה גם תו"מ ח"א ע' 79.
50) ראה לקו"ת דרושי ר"ה סא, א. סג, ד.
51) קונטרסים ח"ב שצו, ב. ח"ג ע' קד.

ולא עוד אלא שגם אלה שהחזיר להם את החובות הישנים, באו מאליהם והציעו להלוות לו עוד, כך, ששני הדברים אמת, שאף פעם לא פשט את הרגל ח"ו, וביחד עם זה, הי' תמיד בעל-חוב, כיון שלקח על עצמו עוד התחייבויות.

ובנוגע לעניננו:

כיון שהרבי אף פעם לא פשט את הרגל ח"ו, צריכים לידע שכל הברכות וההבטחות של הרבי — ה"חובות" שלקח על עצמו — בודאי יתקיימו בפועל. כל אלה שהרבי בירך אותם בבני חיי ומזונא רויחי, וכן אלה שהרבי בירך אותם שהקב"ה ימציא להם שידוכים הגונים — בודאי יקבלו את הברכות במילואם.

אבל, יש צורך בעשיית כלים. — ההשפעות של הרבי ישנם, אבל צריכים לעשות כלים כדי לקבל את ההשפעות.

והכלי לקבלת ההשפעה של הרבי הוא, כאמור, שינוי הרגילות, ועי"ז זוכים לקבלת ברכתיו של הרבי בכל המצטרך, בני חיי ומזונא רויחי.

יב. ההשפעה של הרבי בשנה האחרונה⁵³ היתה באופן שהרבי הראה ריבוי מופתים, אלא שיש כאלה שרצו לראות זאת, ואכן ראו, ואלה שלא רצו, לא ראו. — המופתים היו, אלא שהם לא ראו אותם, ע"ד מארז"ל⁵⁴ "אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו".

ולדוגמא⁵⁵:

נכנס אברך ושואל ע"ד השגת משרה מסויימת, ועונים לו — המענה של הרבי — שכאשר יקבל את המשרה יתן לצדקה סכום גדול שלדעתו ה"ז יותר מדי [ובסגנון האמור — יותר מרגילותו, היינו, שלא משנה כ"כ גודל הסכום, כי אם, שיהי' יותר מרגילותו]. — בשעת מעשה ראיתי שאינו מוכן לכך. לפני כמה שבועות פגשתי את האברך הנ"ל, ושאלתי אותו מה נשמע בקשר לקבלת המשרה הנ"ל, והשיב לי: בעל-הבית אינו מוכן עדיין.

האמת היא שאם אברך הנ"ל הי' צריך כבר לקבל משרה זו, לא יתכן שיתעכב הדבר מצד בעה"ב, כי גם אם בעה"ב הוא יהודי בעל

55) מלבד ב' הדוגמאות דלקמן — הובאה דוגמא שלישיית, שחסרה ברשימה (המו"ל).

53) לאחרי ההסתלקות (המו"ל).
54) נדה לא, א.

בחירה, הרי אינו בעל בחירה בנוגע לפרנסתו של פלוני⁵⁶. ועכצ"ל, שהוא בעצמו (האברך) אינו מוכן לקבל משרה זו, כיון שלא קיבל על עצמו לקיים את ההוראה של הרבי!

אמנם, כיון שהרבי הוא תכלית הטוב והחסד,

— כידוע⁵⁷ שכאשר הרבי קיבל את הנשיאות מאביו כ"ק אדנ"ע ביקש שנשיאותו תהי' בחסד וברחמים —

לכן, אף שעדיין אינו מוכן לקיים את ההוראה, הנה לא זו בלבד שאינו כועס עליו,

— לא רק מצד חומר הענין דכעס יותר מכל שאר הענינים [כידוע שהכעס פוגם בעצם הנשמה, כמארוז"ל⁵⁸ "כל הכועס נשמתו מסתלקת ממנו", וזהו הטעם שע"י הכעס יכולים לשכוח הלכות התורה⁵⁹ (שהם אמת לאמיתו⁶⁰)], כיון שנשמתו מסתלקת ממנו, אלא שלהיותו תכלית הטוב והחסד, לא שייך אצלו ענין של כעס —

אלא אדרבה, ממתין ומצפה אולי סו"ס יהי' מוכן לקבל את ההוראה, ומסייע לו בכך עי"ז שמראה לו באצבע ש"בעה"ב אינו מוכן עדיין, כדי שיבין שהוא — שעליו להיות בעה"ב על חומר הגוף — אינו מוכן עדיין!

ודוגמא נוספת⁶¹ — בולטת יותר:

נכנס אברך ומתאונן על אבנים [לא אבנים טובות... אלא אבנים] שנכנסו שלא במקומם — בכליות, והרופא אמר שצריכים לעשות כך וכך. וכשאומרים לו שלא יתפעל מדברי הרופא, הולך ופונה לרופא אחר שחוות-דעתו היא כמו הרופא הראשון, וכבר מחליט לעשות כדברי הרופא, אלא שאינו יכול למצוא את הרופא כיון שנסע מביתו למשך זמן, ובינתיים, יצאו האבנים מהכליות מעצמם! — מופת גלוי!...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שבודאי לא יקפידו אברכים הנ"ל על כך שמוכיחים אותם. וסיפר, שחאָניע⁶² הי' אומר, שכאשר רוצה

56) ראה תניא אגה"ק רסכ"ה (קלח, ב). לקו"ש ח"ז ע' 14, ובהערה 22 שם.

57) ראה שיחת שמח"ת תרצ"ג (נעתקה באג"ק ח"ג ע' שנג. וראה תו"מ — רשימת היומן ע' רמב (נעתק ב"היום יום" כ חשון)).

58) הובא בלקו"ת פינחס פ, ד. וראה ר"ח שער האהבה פ"א (ד"ה עוד אפשר — צו, ב). וש"נ.

59) ראה פרש"י מטות לא, כא.

60) ראה סה"מ תרכ"ז ע' רפב. ע' רצא. המשך תרס"ו ע' תלא.

61) ראה ימי בראשית ס"ע 351.

62) הרה"ח ר' אלהנן דובער מרוזב הי"ד — ראה אוודותיו סה"ש תרפ"ט ע' 32 הערה 16. וש"נ.

להוכיח ("אויסריידן") מישהו, עושה זאת לאחרי קצת משקה ("כיי אַ ביסל משקה"), שאז לא יוכלו לבוא אליו בטענות, כיון שיוכל לתרץ שהדברים נאמרו בהשפעת המשקה...].

יג. ענין זה שראיית המופתים תלוי בהאדם עצמו (כאמור שאלה שרצו לראות ראו) — יש לבאר ע"פ ענין דוגמתו המבואר בד"ה זכור את יום השבת לקדשו תרכ"ו לאדמו"ר מהר"ש⁶⁶:

ובהקדמה — שמאמר זה הוא מהמאמרים הראשונים של אדמו"ר מהר"ש שאמרו בחיי אביו הצ"צ, כידוע⁶⁷ שאדמו"ר מהר"ש התחיל לומר דא"ח ברבים בחיי אביו הצ"צ, שכתב לו⁶⁸ כתברכנות: "ראיתי דא"ח שלך והוטב בעיני מאד". ולהעיר שרצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' להוציא לאור את המאמרים של זקנו אדמו"ר מהר"ש, ועל הסדר, היינו, מאז שהתחיל לומר חסידות, כולל גם המאמרים הראשונים שאמרם בחיי הצ"צ.

במאמר זה מובא מארו"ל⁶⁶ על הפסוק⁶⁷ "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", "לעבדה ששת"⁶⁸ ימים תעבוד ולשמרה שמור⁶⁹ את יום השבת", ומקשה, "הלא לעבדה בג"ע זהו ציווי, כמו לעבדה זו רמ"ח מ"ע⁷⁰, שעיי"ז עובדי' וממשיכין תוס' אור בג"ע, וששת ימים תעבוד אינו ציווי כלל"?

ובסגנון אחר קצת: כיון ש"לעבדה" נאמר בנוגע לג"ע, ה"ז בודאי עבודה בעניני קדושה, ובפרט ע"פ דרשת חז"ל "לעבדה זו רמ"ח מ"ע", מעשה המצוות; ואילו "לעבדה ששת ימים תעבוד", קאי על עבודת ימי החול בעובדין דחול?

ומבאר, שמצד הבריאה היו כל הענינים באופן של קדושה, ו"לולי חטא אדה"ר לא הי' חול, שהרי נא' ויניחהו בג"ע כו', ורק ע"י החטא, וכתיב⁷¹ גם את העולם נתן בלבם, ולכן כשנעשה האדם חול נעשה גם ימ"ב חול. . ולזה הוא עבודת האדם לתקן ימי החול כו". ועד"ז בנוגע לעבודתו הפרטית של כאו"א מישראל, שנקרא

66 ב"ר פט"ז, ה.

67 בראשית ב, טו.

68 יתרו כ, ט.

69 ואתחנן ה, יב.

70 נסמן בלקו"ש חט"ו ע' 71 הערה 12.

71 קהלת ג, יא.

63 מאמר ראשון בסה"מ תרכ"ו שעמד

לצאת לאור בימים הסמוכים (וראה בפתח-דבר (שם) — המו"ל.

64 ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש

קה"ת תשי"ז. תשנ"ז ע' 13 ואילך.

65 אג"ק שלו ח"א ע' שסג. וש"נ.

"עולם קטן"⁷² — שצריך לידע שכל הענינים מצד עצמם הם עניני קדושה, ואין הדבר תלוי אלא בהנהגתו, שכאשר הנהגתו היא כדבעי, אזי כל עניניו הם עניני קדושה, ובמילא, נעשים כל הענינים בנקל, ללא העלמות והסתרים, כיון שמתבטלים לגמרי מפני הקדושה [כמבואר בתניא⁷³ ש"כל הקליפות בטלים ומבוטלים והיו כלא היו ממש לפני ה', כדכתיב כו"ו, ומביא ד' פסוקים, כנגד ג' קליפות הטמאות וקליפת נוגה]⁷⁴; וכאשר הנהגתו אינה כדבעי, אזי נעשים עניניו עובדין דחול.

ומזה מובן גם בנוגע לענין המופתים — הנהגה של קדושה ביחס להנהגה בדרך הטבע — שגם כשישנם מופתים יכול להתייחס אליהם כרצונו: כאשר רוצה בכך — רואה מופתים, ואם לאו — מסתכל עליהם כמאורעות שמתרחשים בדרך הטבע, בבחינת "בעל הנס אינו מכיר בנסו".

יד. ויש להוסיף, שמופתים אלה שאינם באים מיד בגילוי — שלכן יכולים להתייחס אליהם כמאורעות טבעיים — נמשכים מדרגה נעלית יותר:

ובהקדם המבואר במאמר הנ"ל "שיש ב' בחינות, הא' סדר השתלשלות, והב' מה שלמעלה מהשתלשלות .. וכמ"ש במ"א⁷⁵ ההפרש בין עילת העילות לסיבת הסיבות, אשר מקור השתלשלות עו"ע נק' עילת העילות, ושרשו מהקו וחוט ונק' ממכ"ע, אבל סיבת הסיבות הוא מקור אור הסוכ"ע שלא כדרך עו"ע כ"א סיבת הסיבות ע"ד כי הוא צוה ונבראו⁷⁶, ומשם נמשך שלא כדרך השתל' כו".

ומובן, שכאשר ההשפעה היא מסדר השתלשלות, בסדר והדרגה, אזי יכולה לבוא מיד בגילוי, משא"כ כשהשפעה היא למעלה מסדר השתלשלות, שלא בסדר והדרגה, אינה יכולה לבוא מיד בגילוי, כבמופתים הנ"ל שאינם באים מיד בגילוי.

ומהמעלות שבהשפעה שאינה באה מיד בגילוי — שבהיותה בהעלם אין לחשוש מאלה שמחפשים לקטרטג ולומר שאין פלוני ראוי להשפעה זו, וכן אין לחשוש מעין הרע (כך שאין צורך להגיע להסגולות שהובאו בדברי חז"ל⁷⁷ בשביל לבטל עין הרע).

75) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' קלא. אוה"ת יתרו ע' תשלה ואילך. ועוד.

76) תהלים קמח, ה.
77) ברכות נה, ב. ועוד.

72) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז
תס"ט ק, ב. קא, א.)

73) פי"ט (כה, סע"א).

74) ראה לקוטי לוי"צ הערות לתניא שם

(ע' ד).

ובנוגע אלינו — הרי באיזה אופן שתהי' ההשפעה ע"י הרבי, צריכים לעשות את הכלים לקבלת ההשפעה, כאמור, ע"י שינוי הרגילות, שע"ז זוכים לקבלת ההשפעה בכל המצטרך.

* * *

טו. ישנו א' שזכה והתנדב להדפסת רשימה מכ"ק מו"ח אדמו"ר לקראת כ"ד טבת⁷⁸ [מפני טעמים שונים לא רציתי שידעו מי הוא], וברצוני לבקש מכל המסובים שיברכו אותו שגודל הזכות שזכה להדפיס רשימה זו תעמוד לו ולבני ביתו בכל המצטרך להם.

[א' המסובים הכריזו אמן, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:] כוונתי שיאמרו גם "לחיים".

*

טז. ברשימה שנדפסה לקראת כ"ד טבת ישנו סיפור שיש בו לימוד והוראה, ככל הסיפורים שגילה כ"ק מו"ח אדמו"ר ברשימותיו, שיכולים ללמוד ריבוי ענינים.

ברשימה הנ"ל⁷⁹ מספר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם רבינו הזקן אודות השליחות שהטיל מורנו הבעש"ט על תלמידו הגאון ר' חיים ראפאפארט⁸⁰, ומוסיף⁸¹, שבנסיעה זו נתקיימה עוד שליחות גדולה — שבמקום שהוא נמצא מעין אשר מאז בראו הקב"ה הנה איש לא ברך על מימיו ולא השתמשו במימיו לקדושה וטהרה, ועל כך הי' המעין בוכה תמיד, כמאמר⁸² "מים תחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא קדישא", ובנסיעה זו, ששתו מימיו ורחצו בו הידים לתפלת מנחה, נושע המעין. ומסיים, "וזהו ענין השגחה פרטית, אשר כל נברא יש לו זמן עלייתו ועל ידי מי יתעלה, וכל נשמה ונשמה יש לה תכליתה מה ובאיזה מקום עלי' לעבוד ולתקן".

ויש ללמוד מזה, שאם הדברים אמורים בנוגע למעין גשמי, עאכו"כ שכן הוא בנוגע למעין רוחני, כדלקמן.

יז. והענין בזה⁸³:

78) ליקוט לב ש"ל לקראת כ"ד טבת
שנה זו (לקו"ד ח"ד תקפג, א ואילך). —
וראה ימי בראשית ע' 343-4.

79) לקו"ד שם תקפד, א ואילך.

80) ראה אודותיו — בהנסמן בלקו"ד
שם הערה 2.

81) שם תקצו, סע"א ואילך.

82) ראה תקו"ז ת"ה (יט, סע"ב). ת"מ (פ, א).

83) בהבא לקמן — ראה גם סה"מ
תרח"ץ ע' קלא ואילך. וש"נ.

בנפשו פנימה של כאו"א מישראל יש מעין, אלא, שיש כאלה שהמעין שלהם מכוסה בשכבה עבה של עפר ואבנים, וצריכים לחפור בעומק ולהסיר את ריבוי העפר והאבנים כדי לגלות את המעין שבתוכם, ויש כאלה שהמעין שלהם מכוסה בשכבה דקה בלבד של עפר, כך שאין צורך לחפור בעומק כדי לגלות את המעין, ויש כאלה שאצלם התפרצה נביעת המעין בגלוי.

והנה, כשפוגשים יהודי שבמשך ריבוי שנים לא התגלה אצלו המעין, עלולים לטעות ולחשוב שאין סיכוי לגלות אצלו את המעין, ויתירה מזה, אולי גם בהעלם אין אצלו מעין, שהרי, מבואר בחסידות⁸⁴ שכל דבר שישנו בהעלם בהכרח שיבוא לידי גילוי, וכיון שבמשך ריבוי שנים לא נתגלה אצלו המעין, ה"ז הוכחה לכאורה שגם בהעלם אין אצלו מעין.

והמענה לזה — במכ"ש וק"ו מהסיפור הנ"ל אודות מעין גשמי: ומה מעין גשמי, אף שעברו יותר מחמשת אלפי שנים שלא נתברר המעין, הגיע סו"ס זמן עלייתו וביירו — עאכו"כ מעין רוחני, גם אם עברו ריבוי שנים שהמעין מכוסה בעפר ואבנים, בודאי שסו"ס תפרוץ נביעת המעין בגלוי, כיון ש"כל נברא יש לו זמן עלייתו".

זאת ועוד:

יתכן שהסיבה לכך שבמשך ריבוי שנים לא נתגלה המעין אצל פלוני, היא (לא באשמתו של פלוני, שמצדו יכול הי' המעין להתגלות מזמן, אלא) באשמתו הוא, שעליו הוטל התפקיד לחפור ולגלות את המעין אצל פלוני [שהרי נוסף לכך ש"כל נברא יש לו זמן עלייתו", ה"ז תלוי גם "על ידי מי יתעלה"], ובגלל העדר פעולתו או שפעולתו אינה כדבעי, מתעכבת אצל פלוני התגלות המעין.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב בא' ממכתביו במענה לא' שהתאונן שמתעסק עם הזולת ואינו מצליח לפעול עליו, שהחסרון הוא (לא מצד הזולת, אלא) מצדו הוא, שפעולתו אינה כדבעי, שכן, דבר ברור הוא שאצל הזולת יש מעין, ואם לא הצליח עדיין לגלות את המעין, ה"ז מצד החסרון שבו. וכשידע שהחסרון הוא בו, אזי ישתדל לחפור באופן המתאים, בעומק יותר, כולל גם לחדד את הברזל שחופרים בו ולהסיר ממנו החלודה וכו', וכשיחפור באופן המתאים בודאי יתגלה המעין.

(84) ראה המשך תרס"ו ע' קפ. ובכ"מ.

ולהוסיף, שבסיפור הנ"ל אירעו כמה נסיונות: כאן ניתקן המושכות, כאן נפל אופן וכו', ואעפ"כ, עמד בכל הנסיונות, והצליח למלא את השליחות, ולא זו בלבד שפעל בירור המעיין, אלא עוד זאת, שעיי"ז נתעלה גם הוא בעצמו לדרגא נעלית יותר. ומזה מובן גם בנוגע להפעולה דבירור והתגלות המעיין הרוחני, שיתכן שיהיו כמה נסיונות ויצטרך לעמוד בהם, אבל סו"ס יצליח לגלות את המעיין אצל הזולת, ועיי"ז יתעלה גם הוא לדרגא נעלית יותר, כמובן ממארז"ל⁸⁵ על הפסוק⁸⁶ "מאיר עיני שניהם הוי", ולא עוד אלא ש"יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב"⁸⁷.

* * *

יח. כשנה⁸⁸ לערך לפני ההסתלקות התחיל כ"ק מו"ח אדמו"ר לחתום היו"ד שבשמו בכתב אשורי⁸⁹, כתב קודש.

— פעם היו כל בני ישראל כותבים בכתב אשורי, אבל אח"כ התחילו להשתמש בכתב משיטה (כתיבה רהוטה), כדי שלא להשתמש בכתב קודש בשביל עניני חול (כמ"ש הרמב"ם⁹⁰). ולהעיר, שהנהגה זו הייתה גם אצל הרבי, דאף שכל עניניו הם עניני קדושה, מ"מ, יש בזה גופא חילוקי דרגות כו', ובזה נתחדש בשנה האחרונה שהי' חותם היו"ד בכתב אשורי, כתב קודש.

ובביאור תוכן הענין — יש לומר:

אות יו"ד מורה על ענין הקדושה — "העשירי (יו"ד) יהי' קודש"⁹¹, ולא עוד אלא שגם "תמורתו יהי' קודש"⁹² [אפילו "תמורה", שהיא רחוקה יותר מ"חילוף", כמובן מדיוק לשונו של רבינו הזקן בשעה"ה"א: "חילופים ותמורות"⁹³, "חילופים דחילופים כו' ותמורות דתמורות כו'"]⁹⁴. וענין זה מודגש יותר בכתיבתה של האות יו"ד בכתב אשורי, כתב קודש. וחתימת היו"ד בכתב אשורי (כתב קודש) היתה בכל מכתב שכתב

(89) ראה גם אג"ק ח"ג ע' קיב. וש"נ.

(90) הובא בב"י לטור יו"ד סרפ"ג. וראה

אג"ק חי"ב ס"ע רכת. וש"נ.

(91) בחוקתי כז, לב.

(92) שם, לג.

(93) פרק א.

(94) פרק יב.

(85) תמורה טז, א.

(86) משלי כט, יג.

(87) ויק"ר פל"ד, ח.

(88) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר

שליט"א (באידיש), ונדפס (בקיצור) בהוספות

ללקו"ש ח"ב ע' 509. במהדורא זו ניתוספו

עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

הרבי לכאו"א מישראל, למגדול עד קטן, יהי מי שיהי' — שבזה מודגשת תביעתו של הרבי לעשות מכל הענינים קודש, "הוא ותמורתו יהי' קודש".

יט. ויש להוסיף בזה בעומק יותר:

אות יו"ד בכתב אשורי — אף שבכללות ה"ה נקודה שלמעלה מהתפשטות, ובפרט קוצו של היר"ד שאינו אלא משהו בלבד, בחי' דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל⁹⁵, שרומז על בחי' היחידה⁹⁶, הרי, בפרטיות יותר, יש בה קוץ למעלה, קוץ למטה, ונקודה באמצע שמחברת אותם.

ויש לומר, שבחתימת אות יו"ד של שמו בכתב אשורי, התקשר הרבי בבחינת היחידה שלו, קוץ שלמעלה, עם בחינת היחידה של כאו"א מאתנו, קוץ שלמטה.

ובהתאם לכך צריכים גם אנו להתקשר בבחינת היחידה שלנו, קוץ שלמטה, עם בחינת היחידה של הרבי.

והעצה לזה — לשנות את הרגילות, וכאמור, אפילו דבר קטן, משהו (כמו הקוץ שלמטה שאינו אלא משהו) בלבד, אלא שעשייתו אינה ע"פ הרגילות אלא יותר מרגילותו, מצד קבלת עול, ועי"ז מתקשרים עם הקוץ שלמעלה, בחינת היחידה של הרבי.

ובלשון הפיוט⁹⁷: "חבוקה ודבוקה בך, טוענת עולך, יחידה לייחדך" — שכדי להיות "חבוקה ודבוקה בך", צ"ל "טוענת עולך", ענין הקבלת-עול, ועי"ז נעשה "יחידה לייחדך".

97) נוסח הושענות דיום ג' דחגה"ס.

95) ראה לקו"ת פינחס פ, סע"ב.

96) לקו"ת פ' ראה כז, א.